

Fig. 1. Bringstrup. Ydre, set fra Nord.

P.N. 1928

BRINGSTRUP KIRKE

RINGSTED HERRED

Bringstrup (»Vrengstorp«) nævnes i Roskildebispens Jordebog o. 1370 under Alsted Herred, til hvilket den endnu horer i gejstlig Henseende. Den havde een Plovs Jorder og svarede 2 Mark. Bispetienden af Kirken blev 1320 af Biskop Oluf skænket til Roskilde Domkapitel, og herfra sammen med andet Gods 1630 skænket af Kongen til Universitetet¹. Ved samme Lejlighed er Kirken antagelig kommet under Universitetet, hvorfra den overgik til Selveje 1. Juli 1934.

Kirken ligger i den sydlige Udkant af Sognet, paa jævnt Terræn østlig i Bringstrup By. Kirkegaardsmurene er nye til alle Sider. Af en †*Kirkelade* saas 1791 kendelige Spor nordøst for Kirken².

Bygningen bestaar af romansk Skib, gotisk Tilbygning vest for Skibet, gotisk Kor i Skibets Forlængelse med Sakristi ved Nordsiden, gotisk Vaabenhus foran Syddøren samt et Taarn fra 1800'erne ved Kirkens Østende.

Den romanske Kirke har været en Apsis-Kirke af Fraadsten, men nu staar kun Skibets Langmure samt Bester af Vestgavlen. *Fraadstenene* (Fig. 4) ligger i Skifter af meget uens Højde (10—40 cm), og der har været Skraakantsokkel, nu dækket af Jordsmonnet. Skibets romanske Murhøjde er o. 4,20 m over nuværende Terræn øst for Vaabenhuset; Sokkelens Overkant ligger 45 cm dybere. Oprindelig Murbehandling med Kvaderridser i Fugerne ses bag Vaabenhusets Gavl, dækket af et 4 mm tykt, næppe helt oprindeligt Pudslag. Indvendig ses over Hvælvene tre Murbehandlinger fra den ældre Middelalder, inderst Fugning som Ydersidens, derover et grovt Pudslag, som senere er hugget op for at tjene som Grund for et glittet, romansk Pudslag med svage Spor af *Maleri* (rødbrunt, gult). Skibet har haft tre Vinduer i hver Langmur, det ene Par

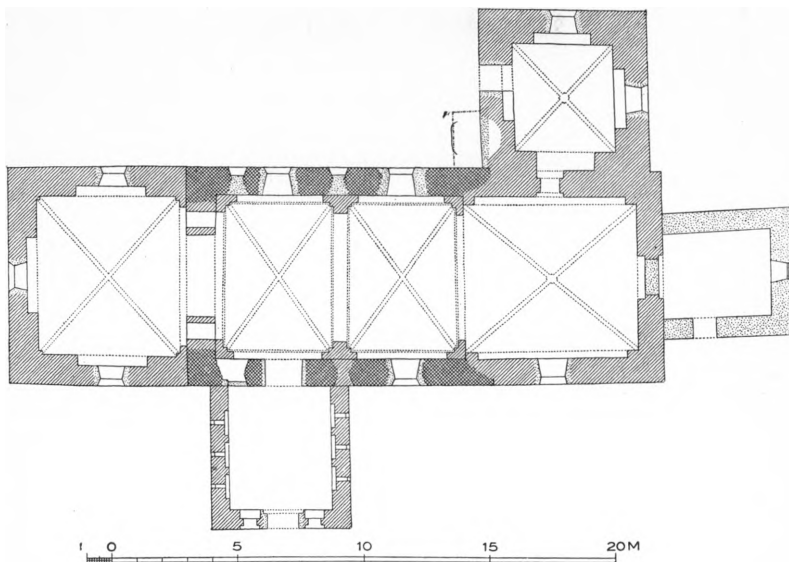

Fig. 2. Bringstrup. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1930.

vest for Dørene. Endnu ses de to vestligste Nordvinduer som udvendige Nicher med vandret Saalbænk, 125 cm høje, 77 cm brede. Af de tilsvarende Sydvinduer staar det ene tilmuret, det andet er omdannet, nu dækket af Vaabehuset. Ogsaa i Vestgavlen spores, over den senere brudte Spidsbue, den øverste Del af et rundbuet Vindue. Af de oprindelige Døre er Syddøren endnu i Brug, men omdannet; Norddøren er tilmuret, men dens nedre Parti skelnes.

Ved en Undersøgelse i 1908 blev under Korets nuværende Gulv fundet Rester af det oprindelige, snævrere og omtrent kvadratiske Kor med halvrund Apsis. Murene var ligesom i Skibet heltigennem af Fraadsten, dog med lidt Flint i Kernen. Paa Korets Sydside var der Spor bevaret af en Skraakant-sokkel. I Apsis fandtes Rester af et Fraadstensalter, medens et yngre, af mere blandet Materiale bygget Alter, hørende til det udvidede Kor, har ligget ovenpaa den nedrevne Apsides Fundamenter. Endvidere blev der i Koret fundet Rester af tre forskellige Gulve af meget fed Kalkmørtel, det underste 66,5 cm, det øverste 26 cm under det nuværende Gulv.

Gotiske Omdannelser og Udvidelser. Endnu inden det oprindelige Korparti nedreves, er der, senest o. 1400—1450, i Skibet indbygget to gotiske Krydshvælv med ret flade Kapper, smaa Rundstave langs Kappekanterne og hul-kantede Kragbaand paa Pillernes ene Side. Senere har man forlænget Skibet baade mod Vest og Øst. Mod Vest er der henimod 1500 opført en *Tilbygning* af Munkesten med et samtidigt Krydshvælv, der er højere end Skibets og har mere puklede Kapper (uden Rundstave og Kragbaand). Væggene har spidsbuede Spareblændinger; ind til Skibet er brudt en spids Arkadebue, og paa

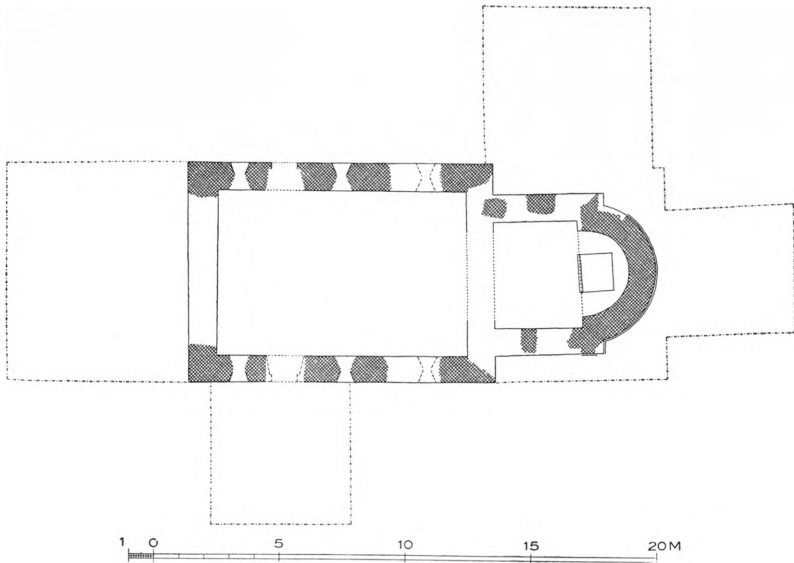

Fig. 3. Bringstrup. Plan. 1:300. Maalt af C. G. Schultz 1930.
De i Mur og Fundament bevarede romanske Dele.

hver Side af denne er der, uvist naar, brudt to mindre, fladbuede Aabninger, for at Gudstjenesten bedre kunde følges fra Stolene i Taarnrummet. Den nye Vestgavls Murværk maa tidligere have været højere end nu, idet Gavllinjerne, indtil nye Kamtakker paamuredes i 1935, overskar den sydligste af tre smaa højsiddende, Rundblændinger. Anlæggets Karakter og ikke mindst Bibeholdelsen af den gamle Vestgavl tyder trods Murenes ringe Tykkelse paa, at et Taarn har været planlagt her. En saadan Plan blev dog næppe nogensinde til Virkelighed, thi samtidig med Korets Ombygning blev der i Stedet for til dets Nordside føjet et Taarn.

Det sengotiske Kor, hvis Mure for største Delen er byggede af store Fraadstenskvadre fra dets romanske Forgænger, har samme Bredde som Skibet og dækkes af et Krydshvælv med spidse Skjoldbuer mod Nord og Syd; ogsaa det er højere end Skibets og har mere puklede Kapper, desuden har det en lille Topkvadrat samt Overribber med Trinsten. Østvæggen har haft et spidsbuet Vindue i en spidsbuet Blænding. Fra Koret fører en fladbuet Dør i spidsbuet Blænding ind til det samtidige *Sakristi*, der er bygget af Munkesten, dog med en Del Fraadsten og Kamp i Murene. Det har et oprindeligt Krydshvælv, der ligner Korets, men mangler Overribber. De svære Mure med store, spidsbuede Spareblændinger viser, at Sakristiet har baaret et *Taarn*-, 1758 siges det udtrykkelig i Præsteindberetningen, at Taarnet »staar ved den østre Ende i Nord bygget til Kirken«. Det hedder her endvidere: »Paa Taarnet under Tagskægget mod Syd staar en Rad latinske Bogstaver, men som nogle

af dem ere udslettede eller overstryget med Spekning af Kalk, kan man ikke forstaa deres Bemærkelse. Jeg tvivler paa, det kan være om Tiden, naar Kirken er bygget, thi Stilen er ikke gammeldags.« Taarnet blev 1739 repareret paa Foranstaltning af Biskop Peder Hersleb, hvis Navnecifre tidligere fandtes i Jærnankre paa Taarnets Nordside; og om en Beparaation i 1757 mindede den daværende Kurator, Prof. P. Bosenstand Goiskes Navnecifre paa Vestsiden. Ved Synet i 1816 besluttedes Taarnets Nedtagning indtil Kirkens Højde, »da dets Stilling er yderst ufordelagtig for Kirken, og da Koret formedelst den fra Taarnet nedfaldende og indtrængende Vandstyrt-

ning aldeles maa ødelægges«. Ved denne Lejlighed nedtoges ogsaa Vindeltrappen, som fandtes i et lille, fremspringende Hus paa Vestsiden nærmest Skibet; endnu skelnes et omsat Parti i Muren³.

Vaabenhuset, der ligeledes er fra o. 1500, har i Munkestensmurene Tilløb til Budemønstre af mørkbrændte Bindere. I Gavlen fem Højblændinger under Kamtakker, som er nymurede i 1904 (Martin Borch) tilligemed den øverste Del af Blændingerne. Disse har rimeligvis alle oprindelig ligesom nu været tvedelt af Hængestave; de har Trappestik foroven, og Midtblændingens Hængestav løber af paa et Spærstik. Paa begge Sider af den ommurede Indgangsdør er der et fladrundbuet, falset Vindue, og i hver af Sidevæggene er der tre flade Blændinger, hver med en lille Lyslug. Fladt Bjælkeloft.

Da Nordtaarnet nedreves og Sakristiet dækkedes med Valmtag, opførtes til Gengæld af smaa røde Mursten et *nyt Taarn* øst for Koret, fuldført i 1818, hvilket Aar endnu læses i Vindfløjen (Arkitekt P. Mallings). Taarnet blev i 1890'erne fuldstændig skalmuret og de oprindelig fladbuede Glamhuller omdannedes.

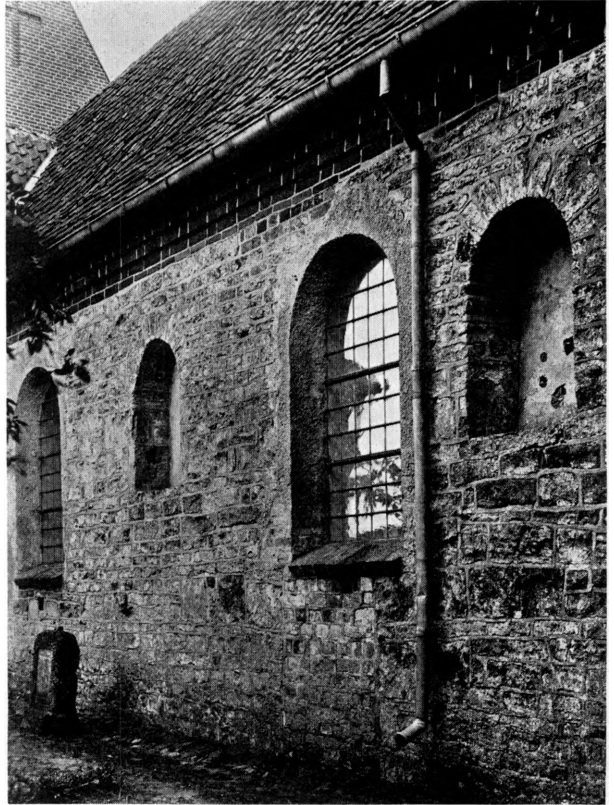

Fig. 4. Bringstrup. Fraadstensmurværk paa Skibets Nordside (S. 420).

C. A. J. 1913

Ved en Hovedistandsættelse i 1863—64 (Arkitekt Chr. Hansen) fik den øvrige Kirke sine spidsbuede Vinduer ændret til rundbuede, alt Murværk blev rensat, Hvælvingsribber og Vægbuer blankhuggede og opfugede. Indtil da stod de middelalderlige Mure rødkalkede.

Tagværkerne er alle moderne.

Glaserede **Gulyfliser* fra Kirken er indsendt til Nationalmuseet. De er dels af den store, aflange romanske Type, som kendes bl. a. fra Sorø og Ringsted (sml. S. 52 og 137), med Fletværksmønster og Palmette-Ornamenter, dels fra 1500'erne, med Liljer eller Indskrifter (Gravskrifter).

INVENTAR

Alterbordet dannes af efternævnte Panelværk. †*Alterborde*, sml. S. 421.

Alterbordsforside (Fig. 6) fra o. 1625. Forsiden har tre portalformede Felter med svungne Pilastre, alt Rammeværk dækkes af Fladsnitsornamenter ligesom Lisenerne, der omgiver de tre Felter. I disse er malet Kristus mellem Moses og Johannes Døberen, der begge peger hen paa ham. Smalsiderne har hver to Portalfelter, hvorom simple Baandslyng. Panelet er restaureret i 1908; Malerierne synes dog i det hele gamle.

Altertavlen er et Maleri: Den fortabte Søns Hjemkomst, sign.: J R [Jørgen Roed] 1852⁴.

†*Altertavle*, nævnt af Høyen (1832): »fra Chr. 5. Nadver, Korsfæst. — Indstiftelses Ord.« 1861 var den henstillet i Sakristiet. Stærkt medtagne Rester findes nu paa Vaabenhusloftet. Bevaret er det oprindelige, todelte Storstykke og Fodstykke, fra o. 1600; Storinger og Topstykke mangler. Storstykket deles og flankeres af tre riflede, joniske Halvsøjler, Fodstykket af de tilsvarende Postamenter; til Siderne smaa Postamentvinger. Storstykkets to øvre Felter har oprindelige, rundbuede Portalfelter (med Tungekant og reliefskaarne Hjørnecirkler) og vistnok ogsaa oprindelige Indskrifter, Guld-Fraktur paa Sort, Nadverordene paa Dansk. De to nedre, firkantede Felter har senere Malerier, kun Korsfæstelsen er nu kendelig, stammende fra 1685. I Fodstykkets Felter er malet Skriftsteder (Luc. 22, 15; 1. Cor. 5, 7) og paa Postamenterne: »Hr. Peder Faxenius Provst udi Alsted Anno«, »Doct. Hans Bagger Biscop ofver Siællands Stift«, »Hr. Christen Glob Sogne Prest for Bringstrup Menighed 1685«, henvisende til Tavlens Staffering.

Altersølv. Kalk (Fig. 7) fra 1675, 22,5 cm høj, med sekstunget Fod, sekssidet Skaft, lille, svagt fremtrædende Knop. Foden har indpunslede Barokblade og graveret Kursiv: »Procuratore Georgio Wislebio D. Anno 1675« (»da Dr. Jørgen Witzleben⁵ var [Kirkens] Kurator i Aaret 1675«); paa Knoppen: »Jesus« og

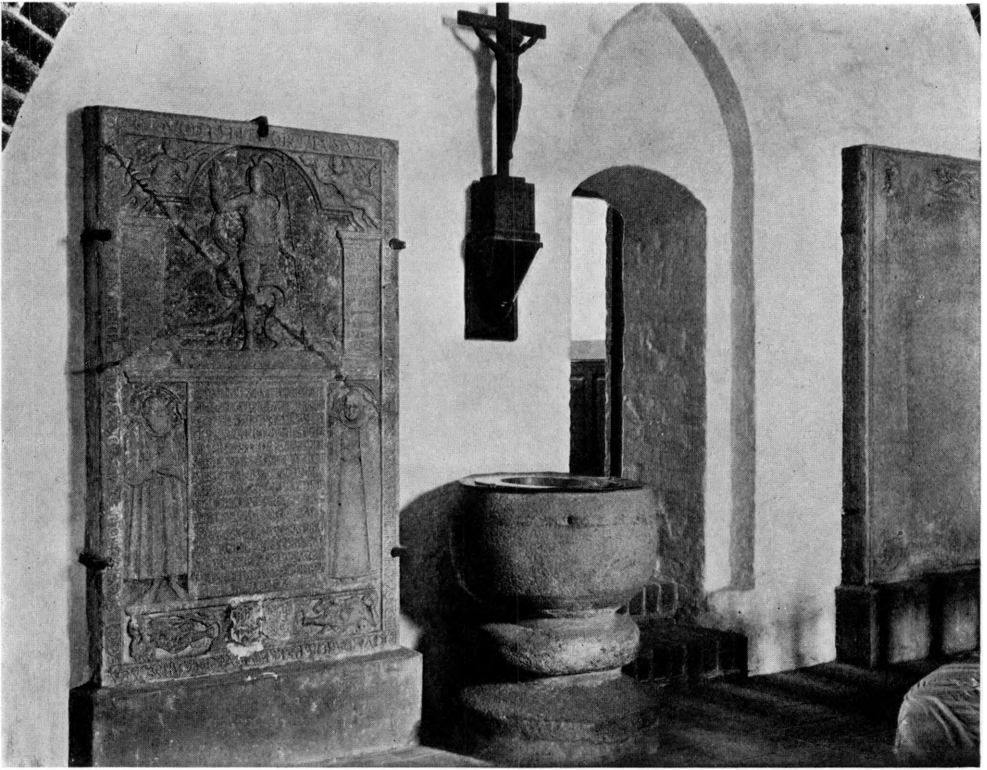

Fig. 5. Bringstrup. Korets Nordvæg.

C. A. J. 1913

langs Mundranden Versaler: »Poculum benedictionis cui benedicimus nonne est communicatio sanguinis Christi?» [1. Cor. 10, 16] og derunder Kursiv: »Calix Ecclesiae Bringstrupianæ« (»Bringstrup Kirkes Kalk«). Den samtidige *Disk*, af Næstved Prøvesølv, har graverede Versaler: »Panis qvem frangimus nonne est communicatio corporis Christi?» [1. Cor. 10, 16]; graveret Indvielseskors og Mestermærke for Dionys Willadsen (Olrik 610). *Oblatæske*, oval, paa fire Fødder, af kbh. Prøvesølv 1838; Mestermærke for C. P. Foght (Olrik 108). †*Vinkande*, af Tin, nævnt 1861. *Sygekalk*, med sekstunget Fod. Paa Bægeret graverede Versaler: »H. Henrich Tigesøn, Bodil Jensdaater, Anno 1658« (sml. Gravsten Nr. 3). Samtidig *Disk*. *Oblatæske* af kbh. Prøvesølv 1724. Paa Laaget graveret: »Mag. C. R. Aagar — J. D. Skielderup 1737« (sml. Gravsten Nr. 4). Mestermærke for J. J. Klitgaard (Olrik 276).

Alterstager (Fig. 8), af gotisk Form fra 1400'erne, 38—39 cm høje. Lyse-skaalens Kant er udtunget i Tinder. Det cylindriske Skaft har en fremtrædende Midtring. Fodskaalen hviler paa tre riflede Fødder.

†*Alterklæde*, skænket [1781?] af Fru Procancelerinde Janson⁶.

†*Messehagel*, gammel, nævnt 1737, »som uden Tvivl har været til før Re-formationen«.

†*Alterkrucifiks* (sml. Fig. 5), malmstøbt, modelleret af J. A. Jerichau⁴; skænket af Universitet til Kirken i 1853.

†*Røgelsekar*, nævnt 1737.

Font af Granit (Fig. 5), af to Sten, romansk, med svær Skaftvulst; Kummen, Tvm. 70 cm, har Afløbshul i Bunden.

Daabsfade. 1) Af Bly, Tvm. 68 cm, uden Mærker eller Indskrift, men nævnt i Inventariet 1737. 2) Af Messing, Tvm. 53,5 cm, glat, anskaffet 1844 (Kaldsbog). †*Messingfad*, gammelt, »udpuklet«, nævnt 1737.

†*Træbilleder*, gamle, udhugne, stod 1737 i Sakristiet.

**Korbuekrucifiks*, sengotisk, fra o. 1500—25. Strakte Ben, flagrende Lænde-klædeflig; stor, spiralsnoet Lok. Korsarmenes Profil er hvælvet med hulkelede Kanter, firpassige, noget forskaarne Korsendefelter med Evangelistsymboler i Belief, forneden Englen, foroven Ørnen. Nu i Nationalmuseet.

†*Korgitter*. Paa »Sprinkel-Værket i Choret« fandtes (1758) »Biskop Bagers Navn« og Aarstallet 16.. Hans Bagger var Sjællands Biskop 1675—93. Høyen nævner (1832), at »Chorgitteret har beholdt sit Crucifix og har faaet sin svære Huulkele decoreret med 4 afskyelige Evangelister«.

Prædikestol fra o. 1600, paa fem Fag, hvoraf nu kun tre har beholdt deres Udsmykning. Opbygningen svarer til Prædikestolen i Gyrstinge (S. 391) I Hovedfelterne en Slags Portaler, hvor et Gavlfelt bæres af store, karnis-svungne Knægte med Kasetteværk. Paa Hjørnerne Søjler med korintiske Kapitæler, riflede Skafter og Fodbælter med Fladsnit, hvori enkelte Akantus-blade; paa Postamenterne Diademhoveder. Fodstolpe af Balusterform. Op-gangspanelets Gesimsliste er samtidig med Stolens. Egetræet er rensat og har nyere Indskrifter. Forskellige Enkeltheder er fornyede.

Stoleværket er nyt.

Pengeblok, af Eg, simpelt jærnbunden, fra 1781 (Kaldsbog), og to *Pengebøsser* af Messing, fra o. 1800, i Vaabenhuset.

† Fortegnelser over Kirkens »Procuratorer« og Bisperne efter Reformationen blev (1781—84) malet »paa adskillige Steder i Kirken«⁵.

†*Sejerværk*, gammelt, med et stort Bly Lod, nævnt 1737.

Klokker. 1) 1731. Versaler mellem Akantusbladrække og Blomsterranke. Støbt i Kbhvn. 1731 af Johan Barthold Holtzmann. Tvm. 89 cm.

2) Omstøbt 1910 af Løw og Søn. Klokken havde før Omstøbningen følgende Indskrifter: »Gud allene Æren. Støbt af D. C. Herbst kongelig Hofklokkestøber Kiøbenhavn Anno 1798«, og paa Siden: »Bringstrup Kirkes Klokke besørget omstøbt Aar 1798 ved Kirkens daværende Curator Professor Nic. Chr. Kall i daværende Præsts Ernst Christ. Fischers 1ste Embedsaar«. Den tidligere Klokke var i Følge Præsteindberetningen 1758 støbt »her ud for Byen« i 1698.

En †Klokke blev afgivet ved Klokkeskatten 1528.

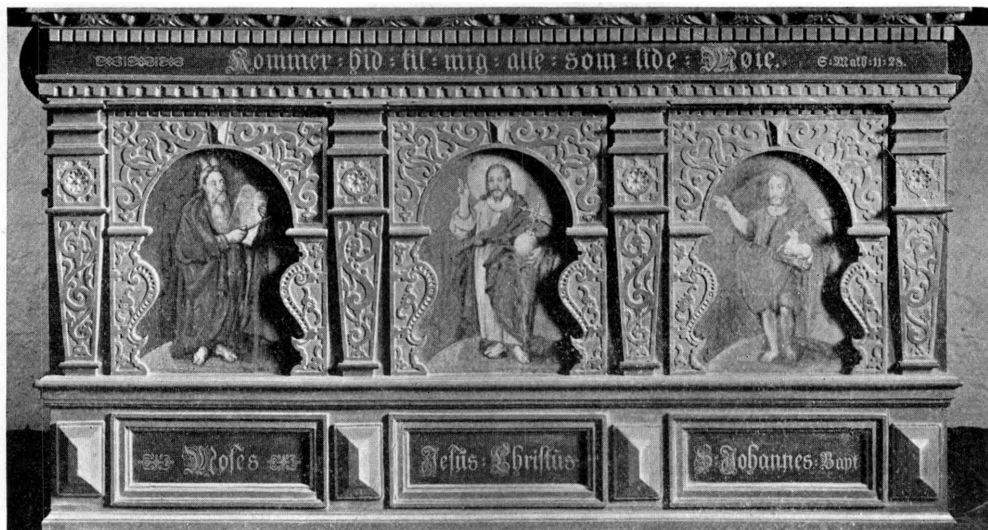

Fig. 6. Bringstrup. Alterbordsforside. (S. 424).

C. A. J. 1913

V. H. 1928

Fig. 7. Bringstrup. Alterkalk 1675. (S. 424).

V. H. 1928

Fig. 8. Bringstrup. Alterstage. (S. 425).

GRAVMINDER

Gravsten. 1) Figursten over Bertel Pedersen Brun, Sognepræst for Bringstrup og Siersted, Provst for Alsted og Ringsted Herreder, død 11. Dec. 1605, i sin Alders 52., sit Ægteskabs 22. Aar, og Hustru Barbara Wilhelmsdatter, død 24. Feb. 1612 (Fig. 5). Latinsk Indskrift med Relief-Versaler. Til Siderne Portrætfigurer af Ægteparret; nederst deres Bomærkeskjolde mellem hvilende »Putti« med Døds- og Timelighedssymboler. Foroven et Portalfelt med den opstandne Frelser; paa de brede Pilastre latinske Skriftsprog (med indskudte »talende Figurer«: Basun og Krone) og i Buehjørnerne Engle med Basun og Krone. Langs Randen et latinsk Skriftsted. 180 x 112 cm.

2) Jørgen Pedersen Fanning, Sognepræst for Bringstorp og Sigarsted i 14 Aar, Provst i 4 Aar, g. m. Catharina Knof, Fader til to Sønner og tre Døtre, død 24. Aug. 1619, 42 Aar gammel. Stenen er rejst af Enken og dennes anden Mand, Efterfølgeren Henrik Tygesen. Latinsk Indskrift med fordybede Versaler (Slutningen dog almindelig Skrift med store og smaa Bogstaver). Det store Skriftfelt er foroven buet afsluttet; i Buehjørnerne Englehoveder. Forneden firkantede Felter med Dødningehoveder, Aks og Timeglas. 189 x 125 cm.

3) Henrik Tygesen, Sognepræst for Bringstorp og Sigarsted i 43 Aar, Provst for Alsted Herred i 10 Aar, g. m. 1) Catharina Knopf i 24 Aar 2) med Bodil Jensdatter i 22 Aar; død i sit 73. Aar ved en Ildebrand i Gyrstinge 6. Maj 1662. Stenen rejst af Enken. Latinsk Indskrift med fordybede Versaler. Omkring Skriftfeltet barokke Volutsving, i Hjørnerne runde Evangelistfelter, hvorimellem hvilende »Putti« med Timeglas og Dødningehoved. 182 x 103 cm.

4) Mag. Christen Romer Aagaard, født i Wordingborg 11. Juni 1684, Sognepræst i 27 Aar for Bringstrup og Siersted, gift i 25 Aar med Inger Dorothea Schelderup, død 14. Okt. 1736, 52 Aar gammel. Indskriften slutter med et Vers. Fordybede Versaler. I Hjørnerne runde Felter med Basunengle. 200 x 128 cm.

De fire velbevarede Ølands-Kalksten, der tidligere (1861) laa i Korgulvet, er nu opstillet ved Korets Vægge.

5) Salig Hr. Jørgen Fannings og Catharine Knoffs Børn: Peder, død 1619, 2 Aar gl.; Barbara, død 1630, 16 Aar gl. og Marine, død 1630, 11 Aar gammel. Fordybet Fraktur. I Hjørnerne Englehoveder i runde Felter. Stenen er vistnok hugget af samme Stenhugger som Nr. 2. Kalksten, 176 x 121 cm. Tidligere (1861) i Skibets Gulv, nu opstillet i Vaabenhuset.

†*Aaben Begravelse*, nævnt 1791.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1731—1815, med Inventarium 1737 (Universitetets Arkiv). — Kaldsbøger 1738—1825, 1826—52, 1853—1914 (ved Embedet). — Synsforretning 1861 (NM). — Præsteindberetninger 1755 (NM), 1758 (LA). — Museumsindberetninger af J. B. Løffler 1883, M. Mackeprang og C. M. Smidt 1908, Chr. A. Jensen og K. V. Barfoed 1913. — Høyens Notebog XI, 47. Revideret af P. N. og V. H. 1937.

En Del Oplysninger skyldes Sognepræst P. Severinsen.

Seyer Mahling Beyer: Beskrivelse over Bringstrup og Sigersted Sogne. Sorø. 1791. S. 24—32. — P. Severinsen: De trende Kirketaarne i Bringstrup (Venstres Folkeblad, 17., 18. Dec. 1918).

¹ S. R. D. VII, 117. Repertorium Nr. 1284. Kronens Skøder I, 445. H. Matzen: Kjøbenhavns Universitets Retshistorie II, 317.

² S. M. Beyer. S. 31.

³ Opmaaling af

C. G. Schultz 1930 (NM).

⁴ H. N. Clausen: Af mit Levned og min Tids Historie.

S. 206; Folkekalender for Danmark 1854. S. 91. A. C. P. Linde: Meddelelser ang. Københavns Universitet 1849—56. I, 969.

⁵ Jørgen Witzleben (1616—76) var teologisk

Professor fra 1668. Biogr. Leksikon XIX, 118 f. ⁶ S. M. Beyer. S. 26. — H. F. Janson (1737—1805), Prokansler for Universitetet 1786, gift (1771) med A. M. Stendrup. Biogr. Leksikon VII, 386 ff.

Fig. 9. Bringstrup 1797.